

LUTHER: V ČOM SPOČÍVA PODSTATA CIRKVI?

Luther začína svoj spis *O babylonskom zajatí cirkvi* zo septembra 1520 slovami: „Chtiac-nechtiac nútený som stávať sa zo dňa na deň učenejším“. V priebehu reformačných sporov stále viac dokazoval, že ak má dôjsť k skutočnej náprave, nestačí prestať porušovať jestvujúce predpisy, ale treba ich zmeniť.

Pripomeňme si, že na začiatku 16. st. sa volanie po reforme európskej spoločnosti ozývalo zo všetkých strán. Učenci, politici, mystici, kazatelia – mnohí poukazovali na neporiadky a morálny úpadok cirkevnej vrchnosti, ale teológiu cirkvi zásadne nespochybňovali, ani neproblematizovali potrebu cirkevných obradov pre dosiahnutie večnej spásy. Cirkev prislúchovala Božiu spásnu milosť udeľovaním siedmich sviatostí (krst, birmovanie, Eucharistia, pokánie, pomazanie chorých, posvätný stav a manželstvo) a ich prostredníctvom bola od narodenia do smrti prítomná v živote každého člena kresťanskej spoločnosti. Teológia sviatostí, pôvodne úzko zviazaná s ideou tajomstva Božieho slova, sa okolo 12. st. stala prevažne teóriou cirkevného rituálu. V tomto období novoobjavená Aristotelova filozofia poskytla teológom ideu kauzality, ktorou zdôvodnili sviatostné účinky fyzickej látky v procese duchovnej spásy.

Luther preveril účinnosť sviatostí na vlastnej skúsenosti a zistil, že spásu je možné prijať len vierou, a že „...sviatosti boli ustanovené na živienie viery...“ – cirkevné prislúhovanie sviatostí sa však sústreďovalo na obrady, a nie na vieru. „Kráľovstvo ceremónií“ – ako Luther neskôr označil sviatostný systém – zajalo kresťanstvo tak, ako bol biblický Izrael zajatý v Babylone. Tri formy zajatia spočívajú (1) v odňatí kalicha laikom, (2) v doktríne o prepodstatnení eucharistického chleba a vína na telo a krv Kristovu a (3) v omši ako obeti prinášanej Bohu. Prvá rozdeľuje kresťanov na vládnúcich a ovládaných, druhá požaduje vieru v dogmu nezaloženú na Božom slove a tretia nahrádza prijímanie Božieho daru milosti opakovaným obetovaním Krista.

Luther tu „zaťal do živého“, pretože spochybnenie sviatostí sa týkalo fungovania celej kresťanskej spoločnosti. Ich úzke prepojenie s politickým systémom stredoveku ilustruje reakcia anglického kráľa Henricha VIII, ktorý v spise *Obrana siedmich sviatostí* (1521) napísal, že Luther „...okráda kniežatá a prelátov o všetku moc a autoritu“. Od pápeža dostal za to titul *obranca viery*, no neskôr odtrhol anglickú cirkev od Ríma a otvoril tak cestu pre šírenie protestantizmu na britských ostrovoch.

Refrénom Lutherovho radikálneho rozchodu s tradíciou je sloboda kresťanskej viery. „...každý kresťan má Krista a ten, kto má Krista, má všetky veci, ktoré Kristovi patria...“ Cirkev je založená na Božom slove, nie na tradíciách a dogmách, ktoré pochádzajú z univerzít. „...slovo Božie je neporovnateľne vyššie ako cirkev a v tomto Slove cirkev nemá čo ustanovovať, ordinovať, či vyrábať...“ Cirkev je zrodená a má byť ovládaná Božím slovom.